THE LAND OF TOLERANCE: OTTOMAN

GÖKKUBBE ALTINDA BİRLİKTE YAŞAMAK

BELGELERİN DİLİYLE OSMANLI HOŞGÖRÜSÜ

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

JENERİK / GENERICS

Proje Yöneticisi / Project Director
Doç. Dr. Yusuf SARINAY
T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürü / General Director of the State Archives

Proje Sorumluları / Project Managers
Doç.Dr. Mustafa BUDAK
T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı / Deputy Director General of the State Archives

Dr. Önder BAYIR
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı / Director of the Ottoman Archives

İlhan OVALIOĞLU
Araştırma Hizmetleri Şube Müdürü / Director of Research Services

Yayına Hazırlayanlar / Prepared for Publication by
Cevat EKİCİ
Editör / Editor

Belge / Documents

Ali KAYA
Ayhan ÖZYURT
Fuat RECEP
Hüseyin KILIÇ
Kamil AKBULUT
Kevser ŞEKER
Mesut ÖĞMEN
Murat BİLGİN
Dr. Mustafa KÜÇÜK
Mümin YILDIZTAŞ
Numan YEKELER
Nurettin GÜLER
Ramazan ÇOLDUR
Salih KAHRİMAN
Sinan ÇULUK
Sinan SATAR
Şefik KANYILMAZ
Vahdettin ATİK
Yıldırım AĞANOĞLU
Yılmaz KARACA

İngilizce / English Translation
Beyhan HACIÖMEROĞLU
Durmuş KANDIRA

Yapım / Production
Elma Basım

Tasarım / Design
grataNONgrata

Fotoğraf / Photography
Aydın Coşkun

Renk Ayrımı / Color Separation
Elma Prepress

Baskı / Printing
Elma Basım

İÇİNDEKİLER

HOŞGÖRÜ (H) 17

- Fatih Sultan Mehmed'in Bosna ruhbanlarının dinî hayatlarını serbestçe sürdürebilmeleri hakkındaki fermanı 18
- Tuzla (Bosna) şehri halkının kendilerine verilen dinî serbestlikten dolayı teşekkür mektupları 22
- Bosna Hıristiyan halkının yeni kiliseler inşasına izin verilmesinden dolayı Sırpça teşekkür mektubu 26
- Bosna'da bulunan bazı manastır müdürlerinin dinî serbestlik verilmesinden dolayı teşekkür mektubu 28
- Bosna'da üç adet manastır müdürünün yeni kiliseler inşasına izin verilmesinden dolayı Sırpça teşekkür mektubu 32
- Bosna'nın Yenipazar şehrinde kilise inşaatının tamamlanması için hazine tarafından yardım yapılması 36
- Yenipazar sancağında bulunan Taşlıca kazasına tabi Princan mevkiinde Hıristiyan ahali tarafından inşa olunan kilisenin, noksanlarının tamamlanması için devletçe yapılan yardımdan dolayı ahalinin Sırpça teşekkür mektubu 40
- Semendire'de kanuna aykırı vergi toplanmasının engellenerek haksızlıkların önlenmesi 42
- Semendire'de halka zulmedilmemesi ve kanunsuz vergi toplattırılmaması 46
- Sırbistan'da huzurun bozulmasını engellemek için gereken tedbirlerin alınması 50
- Bergos'daki Rum milletinin ileri gelenlerinin kiliselerinin inşa edilmesi için padişahtan maddi yardım talebi 54
- İslimye sancağında inşa edilmekte olan kiliseye istenen maddi yardımın yapıldığı 58
- Bulgar Eksarhlığının rûhânî sınırlarının belirlenmesinde ortaya çıkan anlaşmazlıkların padişah fermanıyla halledilmesi 62
- Müstakil bir Bulgar Eksarhlığı kurulması hakkında Sultan Abdülaziz'in fermanı 66
- Eflak voyvodasına Erdel civarındaki gelişmelerin takip edilmesi ve halkın huzurunun korunması hakkında gönderilen hüküm 70
- Boğdan voyvodasına vladika, metropolit ve papazların ibadetlerine karışılmaması hakkında yazılan hüküm 74
- Hıristiyanların kutsal ibadet gününde kurulan Yenişehir-i Fener pazarının bir başka gün kurulması 78
- Papa XIII. Leon'un Ragüza Kilisesi'nde yapılan törende Osmanlı padişahından övgü ile bahsettiği 82
- Roma'da yapımı devam eden Maruni okuluna maddi yardım yapılması 86

- Sultan İkinci Abdülhamid'in doğum gününde Rum Ortodoksları ve Musevilerin Viyana'daki mabedlerinde padişaha dua ettikleri 90
- Maddi sıkıntı içinde bulunan Ermeni Katolik Patrikhanesi'ne yardım yapıldığı 94
- Bütün ruhbanların gümrük vergisinden muaf tutulmaları 98
- Sultan III. Selim'in İstanbul'da yaşayan Ermeni ve Rumların evlilikleri sırasında kanunsuz vergi alınmaması hakkındaki fermanı 102
- Sultan Abdülmecid'in saltanatının başından bu yana Rum cemaatine verdiği imtiyazların yürürlükte olduğuna dair fermanına Patrikhane'nin teşekkürü 106
- İstanbul'da Darülaceze'de bulunan Ermeni Kilisesi'nin fotoğrafı 110
- Darülaceze'de Katolikler için kilise inşa edilmesi 112
- Darülaceze'de sinagog açılması 116
- İstanbul'da Darülaceze'de bulunan Ortodoks Kilisesi'nin fotoğrafı 120
- Fatih Sultan Mehmed'in Kudüs ruhbanlarının dinî hayatlarını serbestçe sürdürebilmeleri hakkındaki fermanı 122
- Kudüs'te kutsal mekânlarda temizliğe ve edebe uyulması hakkında hüküm 126
- Kudüs'te Habeşlerin kendileri için kilise yapılmasına izin verilmesinden dolayı memnuniyet duydukları 130
- Süveyde'de masrafları hazineden karşılanmak üzere Dürziler için bir mabed inşa edilmesi 134
- Hıristiyanların kutsal ibadet gününde kurulan Adapazarı şehir pazarının başka bir güne alınması 138
- Tanzimat Fermanı 142
- Yük hayvanı olarak kullanılan atlara ve katırlara kapasitelerinin üzerinde yük yüklenmemesi 148

MÜLTECİLER (M) 151

- İspanya'dan Osmanlı Devleti'ne iltica eden Müdeccenlerin Adana ve civarına yerleştirilmeleri 152
- Osmanlı Devleti'ne iltica eden Kursların Sofya'da iskân edilmesi 156
- Avusturya karşısında zor durumda bulunan Macar Kralı Rakofçi'ye, Osmanlı Devleti'nin dostu olduğu sürece yardım edileceği 160
- Macar Kralı Rakofçi France'nin Rodoscuk(Tekirdağ)'da ikameti için gerekli yerlerin boşaltılması 164
- Macar Kralı Rakofçi'nin Tekirdağ'da ikâmetine tahsis edilen evin günümüzdeki görünümü 168

- İsveç Kralı Karlos'un kendisine gösterilen ilgiden dolayı gönderdiği teşekkür mektubu 170
- İstanbul'a gelen Polonya mültecilerinin Selanik ve civarına yerleştirilmeleri 174
- Edirne'deki Avrupa Yahudilerinin 1519 tarihli tahrir kayıtları 178
- Paris Cemiyyet-i Umûmiye-i Museviyesi tarafından gönderilen toplu dilekçenin tercümesi 184
- Kırım Yahudilerinden bir grubun Osmanlı Devleti'ne ilticalarının kabulü 188
- Kırım'dan Osmanlı Devleti topraklarına göç eden ahaliye ırk ve din ayırımı yapılmadan azami yardımın yapılması 192
- Kırım'dan Osmanlı Devleti topraklarına göç edenlerin yerleştirilecekleri evlerin planları 196
- Yunanistan Millet Meclisi üyesi Mösyö Hermozi'nin Osmanlı Devleti'ne iltica ettiği 198
- Sırbistan Senatosu üyesi ve bazı ileri gelenlerden Osmanlı Devleti'ne iltica edenlere maaş tahsisi 202
- Rus uyruklu Malakan Kabilesi'nden bazılarının Osmanlı Devleti uyruğuna geçmeleri 206
- Horasan hükümdarı iken İran tarafından Tebriz'e sürülen Mehmed Han'ın Osmanlı Devleti'ne sığınmak için İstanbul'a geleceği 210
- İstanbul'daki İran Elçiliği Müsteşarı Mülküm Han'ın Osmanlı uyruğuna geçmesi dolayısıyla maaş ve rütbe verilmesi 214
- İran şahının kardeşi Melik Mansur'un Osmanlı Devleti'ne ilticası hakkında Hariciye nâzırının yazısı 218
- İran'dan gördükleri zulümden şikâyette bulunan Selmas ahalisinin Osmanlı Devleti'ne ilticaları 222
- Sivas'tan Rusya'ya göç eden Rum ailelerin tekrar Osmanlı Devleti'ne dönmeleri için yol harçlığı verilmesi 226
- Bulgar zulmü sebebiyle Bulgaristan'daki Göklen köyü halkından üç Rum'un Osmanlı Devleti'ne ilticaları 230
- Tunuslu Urban reislerinden Ali bin Halife ve Hüseyin bin Müs'i adlı komutanlar ile beraberindekilerin Osmanlı Devleti'ne ilticaları 234
- Yaptıklarından pişman olan Ermeni komite reislerinin iltica taleplerini bildiren mektup 238
- Yaptıklarından pişman olan Ermeni komite reislerinin iltica taleplerini bildiren Ermenice mektup 242
- Genç Sancağı'nın Akçasırt köyünden on üç Ermeni eşkıyasının pişmanlıklarından dolayı affedilerek iskan edildikleri 244

- Abdülaziz ibnü'r-Reşid'in küçük oğlu Suûd'un Osmanlı Devleti'ne sığınması 248
- Polonezköylülerin Polonya vatandaşlığından vazgeçerek Osmanlı vatandaşlığını kabul etmeleri 252
- Beykoz'a bağlı Polonezköyü'nde, okul, kilise ve üzerine bir çan kulesinin yapılmasına izin verilmesi 256

BATI DÜNYASI (BD) 259

- Kanunî Sultan Süleyman'ın Fransa kralına gönderdiği; İngiltere-Fransa arasındaki ilişkilerin düzelmesinden duyduğu memnuniyeti ifade eden nâme-i hümâyûnu 260
- Kanunî Sultan Süleyman'ın, Fransa Kralı II. Fransuva'ya gönderdiği iki ülke arasındaki dostluğun devamına dair nâme-i hümâyûn 264
- Kanunî Sultan Süleyman'ın, Portekiz kralına iki ülke arasındaki dostluğun geliştirilmesine dair gönderdiği nâme-i hümâyûn 268
- Sultan Üçüncü Murad Han'ın Venedik dojuna verdiği ahidnâme-i hümâyûnun sureti. (kopyası) 272
- Leh Krallığı'na yeni geçen Sıtanislavos'un, Osmanlı Devleti ile yapılan barış antlaşmasına bağlı kalacağını taahhüt eden mektubu 282
- Polonya'nın Osmanlı Devleti tarafından tanınması ve konsolosluk porotokolünün imzalanması 286
- Osmanlı ve Danimarka devletleri arasında ticaret, dostluk ve eşitlik ilkesine dayanan anlaşma 290
- Belçika ile Osmanlı Devleti arasında yapılacak anlaşmada, temsilci olarak Avusturya Fevkalâde Orta Elçisi Baron Oserlovan'ın görevlendirildiği 296
- Belçika Devleti'nin bağımsızlığının Osmanlı Devleti tarafından tanınması hakkında Fransa'nın talebi 300
- Osmanlı Devleti ile Belçika arasında yapılan dostluk ve ticaret anlaşması 304
- Alman İmparatoru II. Willhelm adına İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda çeşme yapılması 312
- Almanya İmparatoru II. Willhelm'in, Selahaddin Eyyûbi'nin türbesine konulmak üzere yaptırdığı tunç tacın kabul edildiği 316
- Olimpiyat oyunlarına, Osmanlı Devleti'nden isteyen sporcuların gayri resmi olarak katılmalarına izin verilmesi 320
- Amerika'da Başkan Washington adına dikilecek olan anıta konulmak üzere Osmanlı Devleti'nden bir kitabe gönderilmesi 324
- Amerika Devleti'ne hediye olarak deve gönderilmesi 328

- Amerika'da orman yangınlarından zarar görenlere yardım edilmesi 332
- İrlanda fakirlerine yapılan yardımdan dolayı memnuniyet duyulduğu 336

İSLAM ÜLKELERİ (İÜ) 339

- Kâbe-i Muazzama'nın ve su yollarının tamiri için gereken paranın gönderilmesi 340
- İran Şahı Nâdir Bahadır ile Osmanlı Devleti arasında esirler, ticaret, mezhep ve hacılar hususunda yapılan anlaşmanın sureti.(kopyası) 344
- Beyrut ve Cebel-i Lübnan'da muhtaçlara yiyecek yardımı yapılması 352
- Hindistan'da kıtlık çeken halka zahire ve nakdî yardım yapıldığı 356
- Osmanlı Donanması'na ait Ertuğrul firkateyninin Hindistan'ın Bombay Limanı'nı ziyareti sırasında yerli halkın gösterdiği ilgi 360
- Cava hükümdarının Osmanlı Devleti vatandaşlığına geçme talebi 364
- Hint Okyanusu'nda bulunan Sumatra Adası'nda Alâeddin Mansur adlı hükümdarın yönetimindeki Açe Hükümeti ve ahalisinin Osmanlı vatandaşlığına girme talepleri 368
- Güney Afrika'nın Kimberley şehrindeki Müslümanların, İkinci Abdülhamid'in doğum gününü kutladıkları ve şehirlerine bir Osmanlı okulu açılmasını istedikleri 372
- Sultan İkinci Selim'in, Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlamak üzere bir kanal yapılması hakkındaki fermanı 376
- Hicaz Demiryolu Haritası 380

CONTENTS

TOLERANCE (H) 17

- Ferman issued by Sultan Mehmed the Conqueror ensuring the Bosnian priests to practise their religious life in freedom 18
- Letter of gratitude by the inhabitants of Tuzla for giving the religious freedom 22
- Letter of gratitude in Serbian written by the Christian people of Bosnia concerning the permission to build new churches 26
- Letter of gratitude by some administrators of monasteries in Bosnia for giving the religious freedom 28
- Letter of gratitude in Serbian written by the administrators of three monasteries concerning the permission to build new churches 32
- Assistance by the Ottoman Treasury to complete the construction of a church in Yenibazar, Bosnia 36
- Letter of gratitude in Serbian written by the Christian inhabitants of Princan, a district in the kaza of Tashlica, Yenibazar, concerning the assistance by the Ottoman Treasury to complete the construction of the church built by themselves 40
- Prevention of collecting excessive taxes illegally from the inhabitants in Semendire 42
- Prevention of oppressions and collecting excessive taxes illegally from the inhabitants in Semendire 46
- Taking necessary precautions to prevent the disorder of security in Serbia 50
- Demand of the nobles of Greek nation in Bergos for allowance to repair their church 54
- Assistance demanded for completing the construction of the church in the sandjak of Islimye 58
- Solving the problems connected to the determination of clerical limits of the Bulgarian Exarchate, through the ferman of the Sultan 62
- Ferman issued by Sultan Abdulaziz, concerning the establishment of an independent Bulgarian Exarchate 66
- Decree sent to the Vaivode of Walachia to investigate the events around Transylvania and to ensure the security of people 70
- Decree sent to the Vaivode of Moldavia concerning non interference with the worship of vladikas, metropolitans and priests 74
- Change of the day, Sunday, on which the open market of Yenishehr-i Fenar has been set up because it coincides with the day of Christian feast 78
- Speech of Pope Leon the 13th in the ceremony of his anniversary of beginning of papacy in the Church of Ragüza in which He praises the Ottoman Sultan 82
- Assistance to the Maruni School to be built in Rome 86
- Praying of Greek Orthodoxes and Jews in their places of worship in Vienna on the birthday of Abdülhamid II 90

- Assistance to Armenian Catholic Patriarchate suffering from lack of money 94
- Exemption of all priests from customs taxes 98
- Ferman issued by Sultan Selim III concerning non collection of the excessive official marriage taxes from the Greeks and Armenians living in Istanbul ... 102
- Gratitude of the Greek Patriarchate for the ferman of Sultan Abdülmecid giving the priviliges since beginning of His reign 106
- Photograph of Armenian Church in Darülaceze, Istanbul 110
- Building a church for Catholics in Darülaceze 112
- Open of Synogogue in Darülaceze 116
- Photograph of Orthodox Church in Darülaceze, Istanbul 120
- Ferman issued by Sultan Mehmed the Conqueror concerning the demand of the priests of Jerusalem to practise their religious life in freedom 122
- Decree for taking care of cleanliness and forbidding improper actions in holy places in Jerusalem 126
- Gratitude of the Abyssinians concerning the permission to build a church in Jerusalem 130
- Building a place of worship for Druses in Süveyde on the condition that all expenses are covered by the Ottoman Treasury 134
- Change of the day of the open market of Adabazari coinciding with the day of Christian feast 138
- Ferman of Tanzimat 142
- Not to load the horses and the mules used as pack animals in an excessive way 148

IMMIGRANTS (M) 151

- Settlement of the tribe of Müdeccen, migrating from Spain, in Adana and its surroundings 152
- Settlement of the Kurs migrating from Temeshvar and Belgrade in Sophia 156
- Support by the Ottoman State for the Hungarian King Rakozcy suffering from Austrian oppression on the condition that he remains an ally of the Ottomans 160
- Emptying necessary places for the residence of the Hungarian King Rakozcy Ferenc in Rodoscuk(Tekirdag) 164
- Today view of the house allocated for the residence of the Hungarian King Rakozcy in Tekirdag 168
- Letter of gratitude sent by Carlos, the King of Sweden, concerning the consideration and interest shown to himself 170

- Settlement of the Polish refugees coming to Istanbul in Selanik and its surroundings 174
- List of the Jews who were expelled from Spain and Portugal and were settled in Edirne according to the Registerbook (Tahrir) dated 1519 178
- Translation of the petition sent by Paris Cemiyyet-i Umumiyye-i Musaviyye (the General Jewish Association of Paris) 184
- Acceptance of taking refuge of the group consisting of the Crimean Jews in the Ottoman State 188
- Assistance to the people coming from the Crimea to the Ottoman territories without discrimination of race and religion 192
- Plans of the houses in which the refugees coming from the Crimea to the Ottoman territories will be located 196
- Demand of Mr. Hermozi, the member of the Greek National Assembly, for taking refuge in the Ottoman State 198
- Grant of salaries to the members of Serbian Senate and the nobles of Serbia taking refuge in the Ottoman State 202
- Demand of those from the Malakan tribe of the Russian citizenship, for taking refuge in the Ottoman State 206
- Demand of Mehmed Khan, the Sultan of Horasan, exiled by Persia to Tebriz for taking refuge in the Ottoman State 210
- Grant of salary and rank to Mülküm Khan, the advisor of the Persian Embassy in Istanbul, who demanded to take refuge in the Ottoman State 214
- Writing of Exterior Affairs concerning the demand of Melik Mansour, the brother of Persian Shah, for taking refuge in the Ottoman State 218
- Demand of the inhabitants of Selmas who suffer from oppression in Persia for taking refuge in the Ottoman State 222
- Grant of money to the the Greek families who had migrated from Sivas to Russia and are now returning back to the Ottoman State 226
- Demand of the 3 Greek people from the village of Göklen, Bulgaria, who suffer from Bulgarian oppression for taking refuge in the Ottoman State 230
- Demand of Ali bin Halife and Hüseyin bin Musi, the Tunisian commanders, and their men for taking refuge in the Ottoman State 234
- Letter of repentance written by the heads of the Armenian committee 238
- Letter in Armenian written by the repentant heads of the Armenian committee asking for taking refuge in the Ottoman State 242
- Settlement of the 13 repentant Armenian rebels in the village of Akçasırt, the sandjak of Genç, who are forgiven by the Sultan 244

- Demand of Suud, the little son of Ibnü'r-Reshid, for taking refuge in the Ottoman State 248
- Acceptance of the inhabitants of Polonez Köy to the Ottoman citizenship giving up the Polish citizenship 252
- Giving the permission to build a school, a church, and a bell tower in Polonez Köy, Beykoz, Istanbul 256

WESTERN WORLD (BD) 259

- Name-i hümayun sent by Sultan Süleyman the Magnificent to French King François in which He expresses His pleasure to hear the improvement of the relations between France and England 260
- Name-i hümayun sent by Sultan Süleyman the Magnificent to François II, the French King, concerning the continuation of friendship between the two states 264
- Name-i hümayun sent by Sultan Süleyman the Magnificent to the King of Portugal concerning the development of friendship between the two states 268
- Copy of the ahd-name given by Sultan Murad Khan III to the Doge of Venice 272
- Letter of promise sent by Stanislavos, the Polish King, ascending to the throne to the Polish kingdom newly in which He promises to remain loyal to the treaty of peace signed between the Ottoman State and Poland 282
- Acceptance of the independence of Poland by the Ottoman State and the sign of the protocol of consulate between the two sides 286
- Treaty of commerce based on friendship and equailty signed between the Ottoman State and Denmark 290
- Appointment of Baron Oserlovan, the extraordinary mediator envoy of Austria, as a representative in the treaty to be signed between Belgium and the Ottoman State 296
- Demand of France for the Ottoman State to accept the independence of Belgium 300
- Treaty of friendship and commerce signed between the Ottoman State and Belgium 304
- Construction of a fountain on behalf of Willhelm II, the German Emperor, in the square of Sultanahmed, Istanbul 312
- Acceptance of the bronze crown sent by Willhelm II, the German Emperor, to be put in the tomb of Selahaddin Eyyubi 316
- Permission given unofficially to the sportsmen from the Ottoman State to participate in the Olympics 320
- Sending an inscription by the Ottoman State to be put in the monument to be erected on behalf of the President Washington in the United States of America 324
- Sending camels to the United States of America as presents 328

- Assistance to the victims of forest fires in the United States of America 332
- Letter of gratitude for assisting to the poor people in Ireland 336

ISLAMIC COUNTRIES (İÜ) 339

- Sending the allowance needed to repair Kaaba and its water conduits 340
- Copy of the treaty signed between the Ottoman State and Nadir Bahadir, the Shah of Persia, concerning captives, trade, sect, and pilgrims 344
- Supply of food for needy people in Beirut and Jebel-i Lübnan (Mount Lebanon) 352
- Supply of provisions and money for starving people in India 356
- Vivid interest shown by the people to the Ertoghrul frigate of the Ottoman fleet during the visit of Bombay in India 360
- Demand of the King of Jawa for the Ottoman citizenship 364
- Demand of the Government of Achin (on the island of Sumatra in the Indian Ocean), which is ruled by Alaeddin Mansour, and its inhabitants for Ottoman citizenship 368
- Demand of the Muslim community in Kimberley in South Africa who celebrate the birthday of Abdülhamid II for building an Ottoman School in their city 372
- Ferman issued by Sultan Selim II ordering to dig a canal connecting the Mediterranean with the Red Sea 376
- Map of the railroad of Hejaz 380

KISALTMALAR / ABBREVIATIONS

H	Hoşgörü / Tolerance
M	Mülteciler / Refugees
BD	Batı Dünyası / Western World
İÜ	İslam Ülkeleri / Islamic Countries

Hicri Aylar

M	Muharrem
S	Safer
Ra	Rebîü'l-evvel
R	Rebîü'l-âhir
Ca	Cemâziyel-evvel
C	Cemâziyel-âhir
B	Receb
Ş	Şa'ban
N	Ramazan
L	Şevvâl
Za	Zilka'de
Z	Zilhicce

BOA.	Başbakanlık Osmanlı Arşivi / Prime Ministry Ottoman Archives

SUNUŞ

Barış ve güvenlik içinde yaşamak insanlık tarihinin ulaşılması en zor hedefleri arasında yer almıştır. Onlarca yıl süren savaşlar tüm insanlığı derinden etkilemiş, hatta bazı medeniyetleri ortadan kaldırmıştır. İnsanlığa ve medeniyetlere yönelik bu büyük tehlike karşısında daima yeni çözümler aranmış, her kültür kendi birikimleri çerçevesinde insanlık adına çözüm önerileri getirmiştir. Bu öneriler kimi zaman başarılı sonuçlar getirmiş kimi zaman da insanlık için yeni trajedilere sebep olmuştur.

Bütün bu yaşanan tecrübeler sonucunda hoşgörü ve adalet kavramları vazgeçilmez hedefler olarak karşımıza çıkmıştır. Bu hedeflere en fazla yaklaşan yönetimler yaklaştıkları ölçüde uzun soluklu ve kalıcı olmuşlardır.

O halde yapılması gereken iş, insanlığın tarihî birikiminden ayırım gözetmeden daha katılımcı bir anlayışla yararlanmak suretiyle farklı din, millet, mezhep ve kültürlere mensup insanların bir arada yaşayabilecekleri, adaleti esas alan siyasî ve kültürel formları bulmaktır. Bu konuda, Türkiye'nin zengin tarihî tecrübesiyle, insanlığın bu arayışına önemli katkılar yapabileceğini düşünüyorum.

Bilindiği gibi, Osmanlı Devleti, yaklaşık altı yüzyıllık bir dönem içinde, Orta Avrupa'dan Arabistan dahil Afrika'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyaya hükmetmiştir. Bu o kadar kolay olmamıştır. Söz konusu zorluk, sadece coğrafyanın genişliği değildir; üzerinde yaşayan birçok farklı din, millet, mezhep ve kültüre sahip insanları yönetebilmektir. Osmanlı Devleti, böylesine farklı ve renkli bir insan topluluğunu, adil bir yönetim anlayışıyla barış içinde bir arada yönetme becerisini göstermiştir. Hâl böyle olunca, çok farklı özelliklere sahip insanlar, kendi din, dil ve kültürlerini serbestçe yaşayabilmişlerdir. Bunun adı, günümüz diliyle; "Birlikte Yaşamak"tır. Birlikte yaşamak demek, çok kültürlülük içerisinde insanların birbirlerine hoşgörü gösterebilmesidir. Bugünün dünyasının temel sorunu budur ve Osmanlı Devleti bu konuda zengin bir tecrübeye sahiptir.

Elinizdeki kitap, bu tecrübeyi Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda bulunan belgeler ışığında ortaya koymaktadır. Söz konusu belgelerin bir kısmı, Osmanlı Devleti'nin kendisine sığınan Avrupalı mültecilere yönelik himayeci tavrı ile yönettiği çeşitli insan topluluklarına karşı "hoşgörülü" yaklaşımını sergilerken diğer bir kısmı da Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletler ile İslâm devlet ve toplulukları arasındaki dostluk ilişkilerini göstermektedir.

Bu kitabın adaletli ve katılımcı bir dünya düzeninin sağlanmasında, "Osmanlı tecrübesi"nden yararlanılmasına vesile olmasını diler, eserin hazırlanmasında emeği geçen bütün mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

PROLOGUE

Living in peace and security has always been an ardous object throughout human history. The prolonged wars affected all the nations and destroyed some civilizations utterly. New solutions have been sought to deal with this great danger, and each culture has made a different suggestion in accordance with its own heritage. Some of them led to successful conclusions, and some brought about new tragedies of mankind.

As a consequence of all these experiences, we face with tolerance and justice as essential goals. Administrations that reached these aims, had been long-lasting.

What should be done, then, is to find political and cultural forms based on justice which might make people of different religions, sects, races, and cultures live together in a more participative way without discrimination of the historical inheritance of humanity. In my opinion, Turkey, through its rich past experience, might make a great contribution to this exploration of humanity.

The Ottoman Empire, as it is known, ruled over a broad geography including Central Europe, Africa, and Arabia. In fact, it was not that easy. The only difficulty was not the geographical width. It was also a very hard task to control peoples composed of many different religions, sects, races, and cultures, living in its dominions. The Ottoman Empire was capable of ruling justly this different and colorful community.Therefore, people having many different qualities, freely carried on their own religions, languages, and cultures. We may call this, in today's terms, "living together". It means the mutual toleration ability of people in a multicultural social structure. It is one of the main problems of the world today, and the Ottoman Empire had a wide experience on it.

This book sheds light on this experience through the documents contained in the Directorate of Ottoman Archives of the Prime Minstry General Directorate of State Archives. Some of the documents reflect that the Ottoman Empire gave protection to European immigrants who took refuge in the Ottoman Empire and that it has a tolerant attitude to the communities under its control; and the other documents indicate the friendly relations between the Ottoman Empire, and European and Islamic states.

It is my hope that this work shall be a means to benefit from the "Ottoman experience" for the establishment of a just and participative world order; and I would like to express my appreciation and thank all the staff who made contributions in preparation of this work.

Assoc. Prof. Yusuf SARINAY
General Director of the Turkish State Archives

Fatih Sultan Mehmed Han, 4 Nisan 1478, BOA. Düvel-i Ecnebiye Defteri 14/2_1

Fatih Sultan Mehmed'in, Bosna ruhbanlarının dinî hayatlarını serbestçe sürdürebilmeleri hakkındaki fermanı.

Ferman issued by Sultan Mehmed the Conqueror ensuring the Bosnian priests to practise their religious life in freedom.

Bosna ruhbânlarına Sultân Mehemmed Hân merhûm[un] verdiği ahidnâmenin sûretidir.

Nişân-ı hümâyûn oldur ki,

Ben ki Sultân Mehemmed Hân'ım, cümle havâss u avâma ma'lûm ola ki,

İşbu dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Bosna râhiblerine mezîd-i ınâyetim zuhûra gelüp buyurdum ki;

Mezbûrlara ve kilisalarına kimesne mâni' u müzâhım olmayup ihtiyâtsız memleketimde duranlara ve kaçup gidenlere emn ü emân ola ki gelüp bizim hâssa memleketimize havfsız sâkin olup kilisalarında mütemekkin olalar ve yüce hazretimden ve vezîrlerimden ve re'âyâlarımdan ve memleketim halkından kimesne mezbûrlara dahl ü ta'arruz etmeyüp incitmeyeler. Kendülerine ve cânlarına ve mâllarına ve kilisalarına ve dahı yabandan hâssa memleketimize âdem getürirler ise yemîn-i mugallaza ederim ki, yeri ve göğü yaradan Perverdigâr hakkı içün ve ulu Peygamberimiz Muhammed Mustafa sallallâhu Te'âlâ aleyhi ve sellem hakkı içün ve yedi Mushaf hakkı içün ve yüz yirmi dört bin peygamberler hakkı içün ve kuşandığım kılıç içün bu yazılanlara bir ferd muhâlefet eylemeye, mâdâm ki benim hıdmetime ve emrime mutî' olalar.

Tahrîren fî 28 şehr-i Mayıs / gurre-i Muharremü'l-Harâm sene 883

Be-yurd-ı Kal'a-i Drac

[4 Nisan 1478], ***BOA. Düvel-i Ecnebiye Defteri 14/2_1***

Bosna ruhbanlarına Sultan Mehmed Han'ın verdiği ahidnâmenin suretidir.

Ben ki Sultan Mehmed Hanım:

İhsan edip Bosna rahiplerine buyurdum ki;

Kiliselerinizde korkusuzca ibadet ve memleketimizde korkusuzca ikamet edin. Ne vezirlerimden ne de halkımdan kimse bunları incitmesin ve rencide etmesin. Allah'a, Peygambere, Kur'âna ve kuşandığım kılıca yemin olsun ki canları, malları ve kiliseleri bana itaat ettikleri sürece güvencem altındadır.

The copy of the ahd-nâme given by Sultan Mehmed Khan to the Bosnian priests.

With my beneficence, I , Sultan Mehmed Khan, order the Bosnian priests to pray in your churches and to live in our country without fear. No person, either from my viziers or my citizens, shall ever hurt you. I solemnly swear on God, the Prophet, the Koran, and the sword I am girding that their lives and goods are under my guarantee as long as they obey me.

Sultan Abdülmecid Han, 16 Nisan 1853, BOA. İ. Hâriciye 4860_2

Tuzla (Bosna) şehri halkının kendilerine verilen dinî serbestlikten dolayı teşekkür mektupları.

Letter of gratitude by the inhabitants of Tuzla for giving the religious freedom.

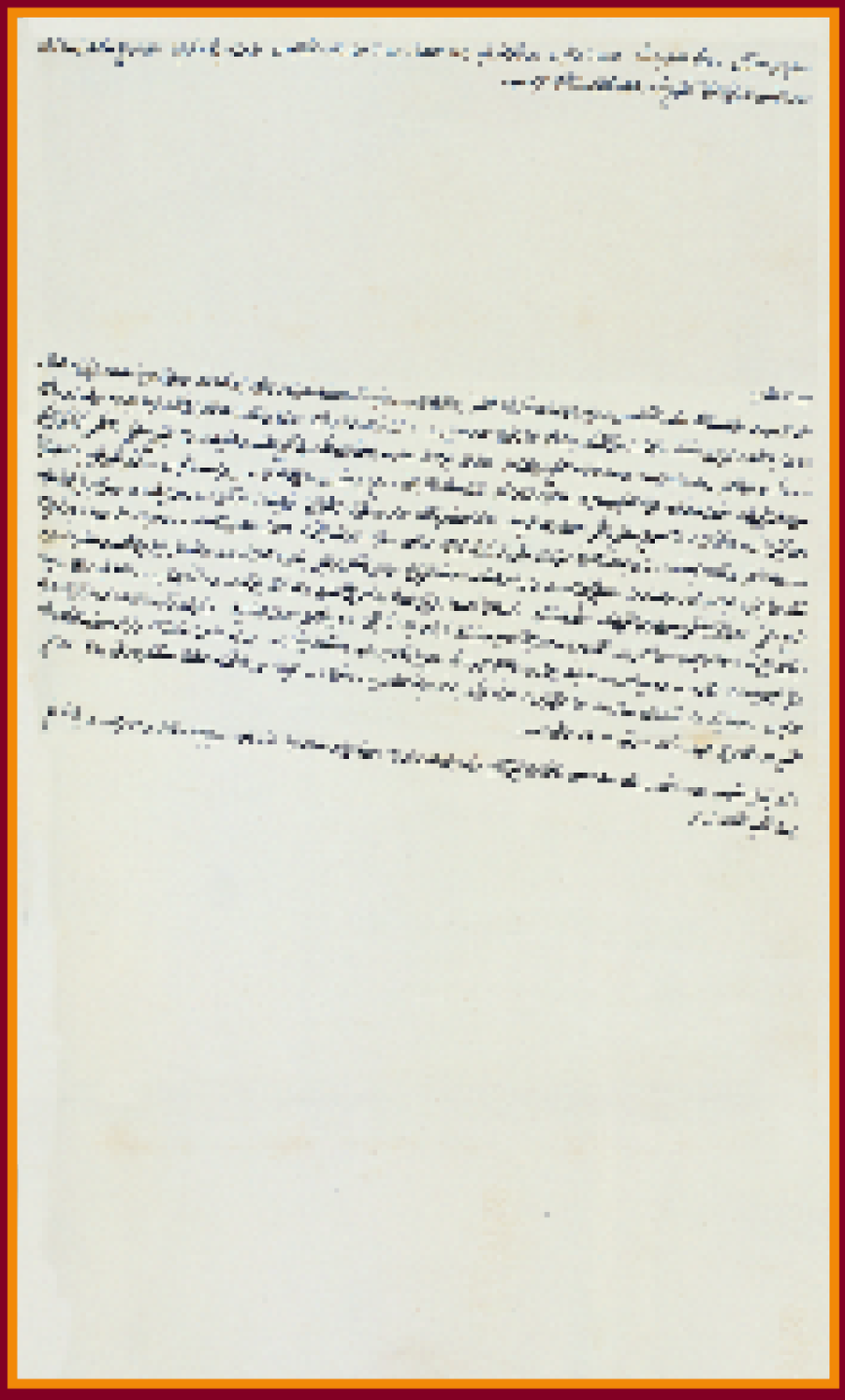

Rûmili Müfettişi devletlü Kâmil Paşa ve Bosna Vâlîsi devletlü Hurşîd Paşa hazerâtına, Bosna Hırıstiyan ahâlîsi tarafından bin sekiz yüz elli üç senesi Nisan'ının on altısı târîhiyle müverrahan takdîm kılınan arz-ı mahzar sûretinin tercemesidir.

Ba'de'l-elkâb

Tuzla şehriyle nevâhîsinin sekene ve ahâlîsi olan ashâb-ı imzâ-kemterleri cümleten ve her hâl ve vesâ'ilde zât-ı hazreti mülûkânenin teba'a-i sâdıka ve taraf-ı âlî-i âsafânelerinizden sâdır olan bil-cümle evâmirin infâz ve icrâsına hâhiş-ker bendeleri olduğumuzu i'lân ederiz. İşte zât-ı devletlerinin idâre ve nezâret-i âkılâne ve hakîmâneleriyle çok vaktden berü pek arzûkeş bulunduğumuz refâh ve âsâyiş ve sa'âdet-i hâlden mütemetti' olmakdayız. Kaldı ki bu hâl-i sa'âdet-iştimâlden dolayı mecma'-ı lutf u ınâyet olan metbû'-ı mufahham ve a'zamımız şevketlü, kerâmetlü Sultân Abdülmecîd Hân efendimiz hazretlerine fevka'l-gâye ve min-gayri haddin müteşekkir olduğumuz misillü zât-ı âsafâneleri yani Rûmili Müfettişi devletlü Kâmil Paşa ve Bosna Vâlîsi devletlü Hurşîd Paşa hazerâtı dahı kesîru'ş-şân ve şevket olan metbû'-ı mu'azzam ve efhamımız Sultân Abdülmecîd Hân efendimiz hazretlerinin evâmir ve dil-hâh-ı şâhânelerine tevfîkan ve imtisâlen İzvornik piskoposu ve metropolidi vâsıtasıyla dîn ü âdâtımız ve kemâl-i serbestiyyet üzere bazı mahallerde yani gerek Tuzla şehrinde ve gerek nevâhî vü kurâsında te'abbüd etmemize ruhsat i'tâ ve ihsân buyurduklarından dolayı derece-i nihâyede müteşekkir olduğumuzdan başka kibâr ve sıgârımız bir ta'zîm-i mahsûs ile zât-ı sâmî-i sıfât-ı âsafânelerinize ile'l-ebed müteşekkir olmalıyız. Binâberîn cümleten evlâd ü ensâlimiz ile pür-merhamet ve şefkat olan metbû'-ı efham ve veliyy-i ni'met-i a'zamımız Sultân Abdülmecîd Hân efendimiz hazretleriyle zât-ı âlî-i âsafânelerinizin temâdî-i ömr ü âfiyetleri da'avâtını bugün ve dâimâ Cenâb-ı Rabbü'l-âlemînden ricâ ve niyâz etmek içün ittifâk eylemiş olduğumuzdan hemân Cenâb-ı Hak celle ve alâ hazretleri gerek pâdişâhımız ve velî-ni'metimiz efendimiz hazretlerine ve gerek zât-ı vâlâ-yı âsafânelerinize kudret-i ezeliyye-i sübhâniyyesinden bir ömr-i medîd ve sa'îd ihsân u ınâyet buyurması du'â-yı hayriyyesini ref'-i bârgâh-ı Cenâb-ı Rabb-i müte'âl etmişizdir. Bundan mâ'adâ nizâmât ve evâmir-i hazreti mülûkânenin mücrîsi ve hakkâniyyet ve istikâmetin hâmîsi oldukları cihetle bu âna değin bu kullarını mazhar buyurdukları âsâyiş ve refâhdan lutfen müstakbelde dahi ber-vech-i devâm mütemetti' buyurulmaklığımızı ubeydâne zât-ı devletlerinden niyâz ve temennî ederiz.

İzvornik Piskoposu Aga San Felos'un imzâsı dâhil olduğu hâlde kırk iki aded olan imzâların sâhibleri İzvornik ve Briçka ve Kalo ve Mudçuk ve Blona nâm beş kasaba ahâlîlerindirler.

16 Nisan 1853, ***BOA. İ. Hâriciye 4860_2***

Tuzla şehri ve bütün havalisi ile ilgili emirlerinizi uygulayan kullarınız olduğumuzu beyan ederiz. Burada uygulanan politikalar neticesinde uzun zamandır beklediğimiz refah ve huzurun artmasına sebep olan Sultan Abdülmecid Han efendimize sonsuz müteşekkir olduğumuzu bildiririz. Rûmili Müfettişi Kâmil Paşa ve Bosna Valisi Hurşid Paşalar da Padişahımızın emirlerine uygun olarak İzvornik metropolidi ve piskoposu aracılığıyla inanç ve adetlerimiz üzerine tam bir serbestlik vermişlerdir. Padişahımıza Allah'ın uzun ömürler ihsan eylemesi için her zaman dua etmekteyiz. Bu uygulamaların ileriki zamanlarda da devam etmesini Sultan'ımızdan niyaz ve temenni ederiz. İzvornik Piskoposu Agasenfelos, İzvornik, Briçka, Kalesiya, Modriça ve Byelina isimli kasaba ahalileri.

We declare that we are your servants who obey your orders concerning the city of Tuzla and all its surroundings.

We also want to express our gratitude to Sultan Abdülmecid Khan who through the policies carried out here increased our level of ease and prosperity, for which we have been waiting for a long time.

According to the orders of our Sultan, Kamil Pasha, the Inspector of Rumelia, and Hurshid Pasha, the Governor of Bosnia, also gave us permission to practise our religious life and traditions in full freedom as communicated to us by the Metropolitan of Izvornik.

We always pray to God to grant our Sultan a long life. We hope that our Sultan continue these policies in the future.

Agasenfelos the Bishop of İzvornik, the inhabitants of Izvornik, Briçka, Kalesia, Modriça and Byelina.

Sultan Abdülmecid Han, 16 Nisan 1853, BOA. İ. Hâriciye 4860_5

Bosna Hırıstiyan halkının yeni kiliseler inşasına izin verilmesinden dolayı Sırpça teşekkür mektubu.

Letter of gratitude in Serbian written by the Christian people of Bosnia concerning the permission to build new churches.

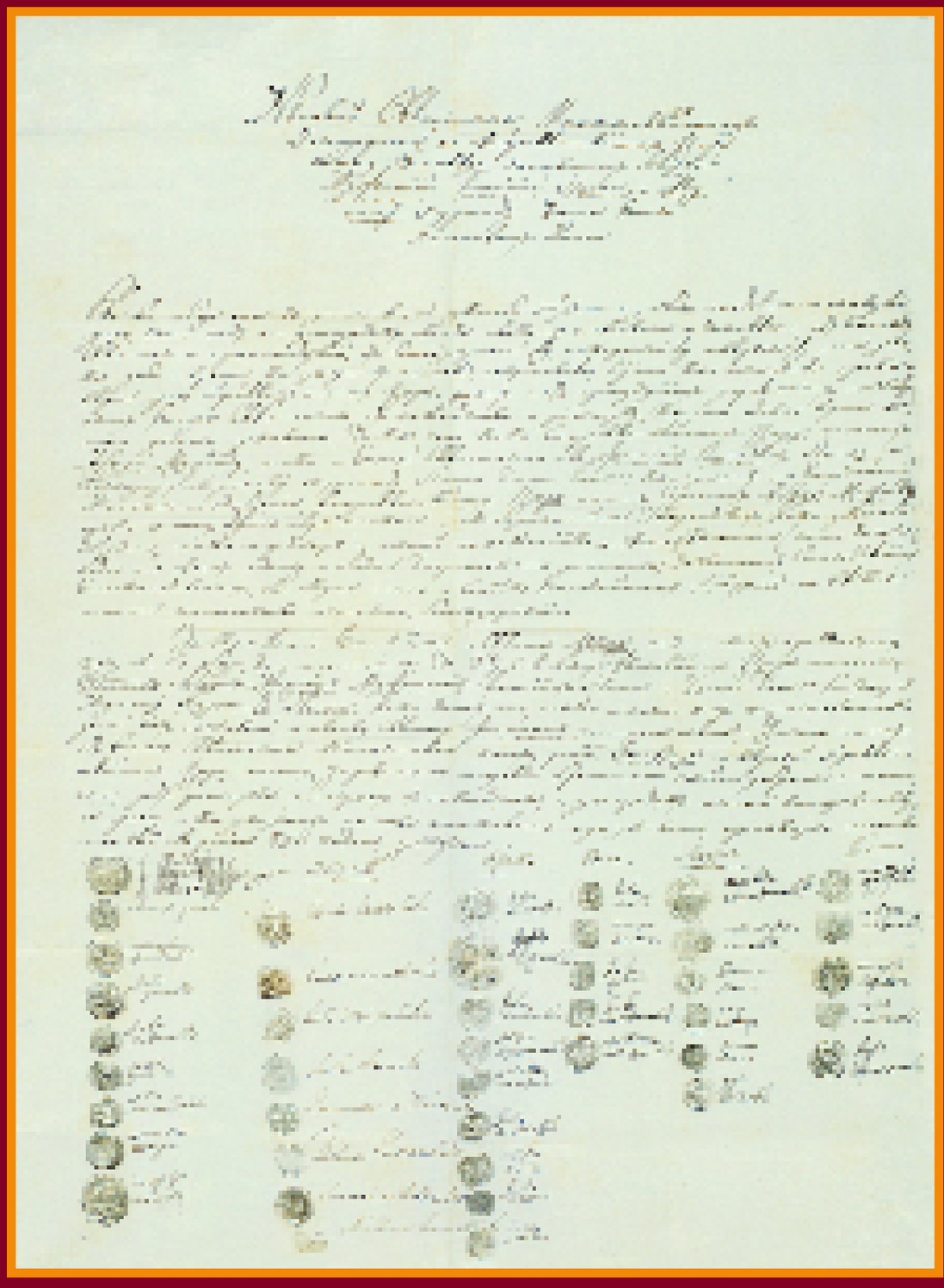

Sultan Abdülmecid Han, 20 Mayıs 1853, BOA. İ. Hâriciye 4860_1

Bosna'da bulunan bazı manastır müdürlerinin dinî serbestlik verilmesinden dolayı teşekkür mektubu.

Letter of gratitude by some administrators of monasteries in Bosnia for giving the religious freedom.

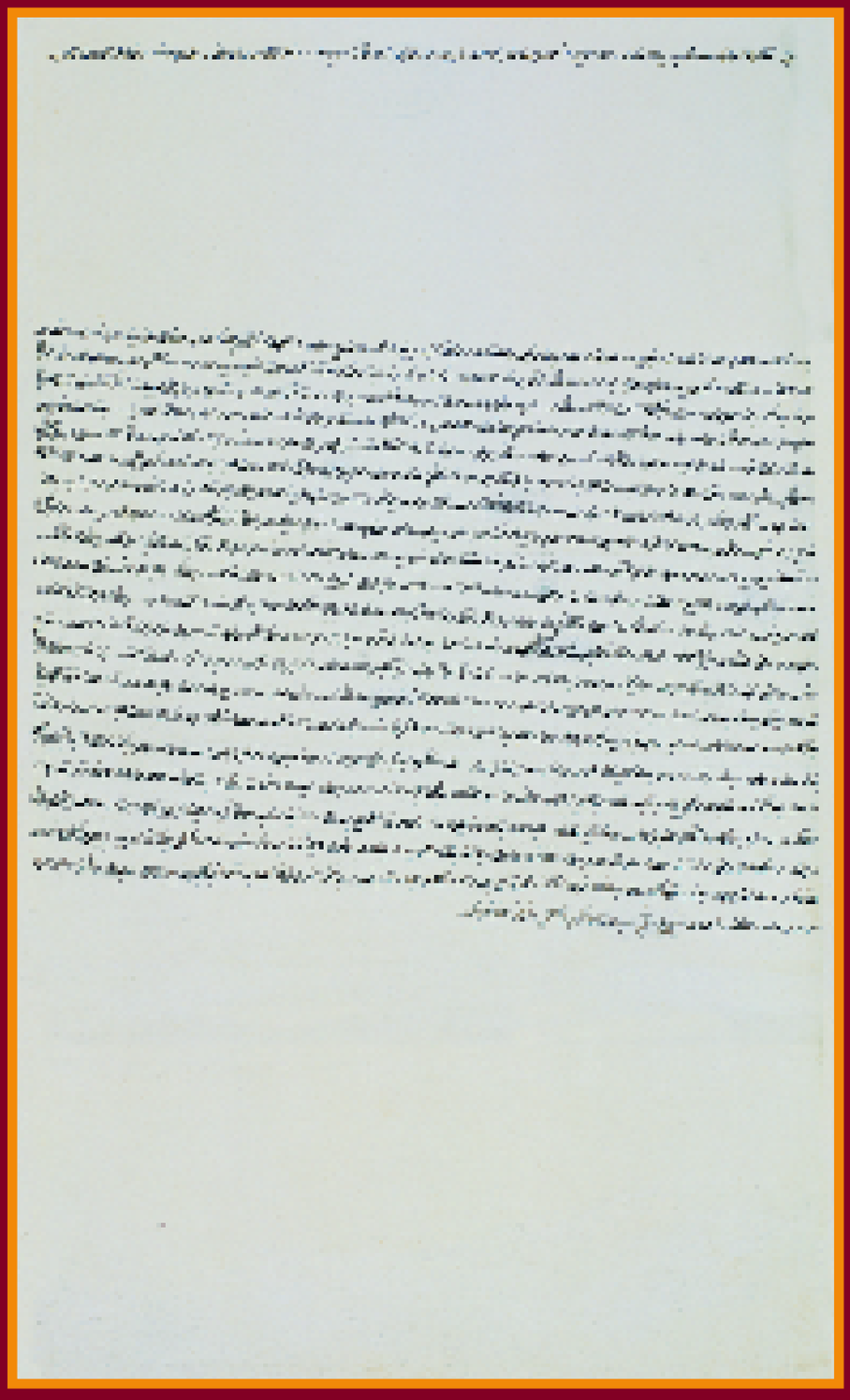

Atebe-i felek-mertebe-i Hazreti mülûkâneye bin sekiz yüz elli üç senesi Mayıs'ının yirmisi târîhiyle müverrahan Bosna'da kâin üç aded manastırların müdürleri tarafından takdîm olunan bir kıt'a arzuhâlin tercemesidir.

Pâdişâhân-ı ızâm hazerâtı hükûmet-i dünyeviyyede Hak Te'âlâ hazretlerinin vekîl ve halîfeleri olduğu kütüb-i dîniyyede muharrer ve münderic olup fi'l-hakîka müşârun-ileyhim hazerâtı Cenâb-ı Hakk'ın ınâyetiyle efrâd-ı nâsdan bi't-tefrîk taht-ı saltanat ve pâdişâhî ile taltîf buyuruldukları cihetle zîr-i idâre-i mülûkânelerinde bulunan ahâlînin istirâhat ve menâfi'-i dünyeviyelerine dikkat ve i'tinâ ve ashâb-ı töhmeti te'dîb ve terbiye ile edyân ve mezâhibi himâye ve tesâhub husûsunda bezl-i mesâ'î-i evfâ eylediklerine mebnî ahâlînin ihtirâm ve ta'zîmâtına müstehıkk oldukları derkârdır. Binâberîn bu kulları Bosna'da kâ'in üç aded manastırların müdürleri ve Bosna Katolikleri'nin ruesâ-yı rûhânîsi bulunduğumuz hasebiyle zât-ı şevket-simât-ı hazreti şehinşâhîlerinin müsellem-i âlem olan harekât-ı mehâbet-âyât-ı mülûkâneleri eslâf-ı ızâm tâbe serâhum hazerâtının istihsâl buyurmuş oldukları şân u şükûh-i cengâverî ve fütûhâta tefevvuk eylemiş olduğunu i'lân ederiz. Çünki ecdâd-ı ızâm-ı mülûkânelerinin kuvveden fi'le ihrâc ile bırakmış oldukları âsâr derece-i matlûbede muntazam olmayup hâlbuki zât-ı adâlet-simât-ı hazreti şehinşâhîlerinin müsellem olan vüfûr-ı dirâyet ve fetânet-i amîka-i mülûkâneleri memâlik-i mahrûse-i şâhânelerine istihkâm ve kâffe-i ahâlîyi taht-ı itâ'ate idhâl ile Devlet-i Aliyyelerine ile'l-ebed bâkî kalacak sûretde tanzîm-i ahvâl-i memâlik ve enâm buyurmuş ve bu cihetle gerek Devlet-i Aliyye-i ebedü'd-devâmları ve gerek bilcümle teba'a-i saltanat-ı seniyyeleri zât-ı ma'delet-simât-ı cenâb-ı şâhâneleri gibi bir pâdişâh-ı celîlü'ş-şânın taht-ı hükûmet-i seniyyesinde bulundukları cihetle bahtiyâ[r] ve mes'ûdü'l-hâl olup çünki zât-ı âlî-i hazreti şehinşâhîleri bilcümle teba'anın dünyevî ve uhrevî felâhını mûcib esbâbı mesâ'î-i mütevâliye ile tahkîk ve taharrî buyurmakda oldukları misillü benî-Âdem'in akdem-i vâcibât-ı zimmeti Cenâb-ı Hakk ve Feyyâz-ı Mutlak hazretlerine ibâdet etmek olduğu lâyıh-ı efkâr-ı şehinşâhîleri olarak memâlik-i mahrûseyi müte'addid cevâmi' ve kilise inşâsıyla tezyîn buyurmuş oldukları cihetle akvâm-ı muhtelife mezheb ve âdetleri üzre bilâ-istisnâ icrâ-yı âyîn ederek du'â-yı mefrûzu'l-edâ-yı devâm-ı eyyâm-ı ömr ü şevket-i mülûkânelerine muvâzabet etmekde bulunmuşlardır. Bosna'da sâkin Katolik re'âyâsı içün dokuz aded kilise inşâsına ruhsatı hâvî olan dokuz aded fermân-ı âlîlerin şehr-i Mayıs'ın ibtidâsında bu tarafa şeref-vürûd eylediği re'âyâ-yı merkûmenin ma'lûmu oldukda kemâl-i memnûniyetlerinden eşk-rîzân olarak zât-ı merâhim-simât-ı hazreti şâhânelerinin temâdî-i eyyâm-ı ömr ü ikbâl ve tevâfür-i şân u iclâl-i mülûkâneleri da'avât-ı hâlisasını îsâl-i bârgâh-ı Cenâb-ı Rabbü'l-Müte'âl eylemişlerdir ve bu kulları yani bilcümle Katolik ruhbânları dahı cennet-mekân Fatih Sultân Mehemmed Hân hazretlerinin Bosna'da kâ'in Katolik kilise ve manastırlarına ihsân buyurmuş oldukları imtiyâzâta dâir olan hatt-ı hümâyûnları şehr-i Mayıs'ın yirmi beşi târîhinde şeref-sudûr ve sünûh etmiş olduğunu kütüb-i tevârîhde müşâhede etmiş olduğumuzdan cümlemiz pek ziyâde olarak zât-ı şevket-simât-ı hazreti şehinşâhîlerinin hâkân-ı müşârun-ileyhin sânîsi olduklarını ikrâr ve tasdîk eylemişizdir. Zîrâ müşârun-ileyh hazretleri taraflarından Katolik âyîninde bulunan bendelerine ihsân buyurulup mu'ahharan her nasıl ise mahv olmuş olan imtiyâzâtın taraf-ı eşref-i hazreti mülûkânelerinden bu kere i'âdesine irâde buyurulmuş olmağla re'âyâ-yı merkûme zât-ı hazreti şehinşâhîlerinin teba'ası ıdâdından ma'dûd olmağı kendilerine mûcib-i şeref bildikleri cihetle Devlet-i Aliyyelerine kemâl-i sadâkat ve itâ'atlerini isbât içün gerek zât-ı merâhim-simât-ı hazreti şâhâneleri ve gerek Devlet-i Aliyye-i ebedü'd-devâmları uğurunda bezl-i mâl ve vücûd eylemeğe hâzır u âmâde bulunduklarının arz ve ifâdesine ibtidâr ederler. Atebe-i felek-mertebe-i cenâb-ı zıllullâhîlerinden bundan böyle vukû' bulacak istid'â ve istirhâm-ı çâkerânemizin karîn-i kabûl buyurulacağını me'mûl eylediğimizden hâk-i pây-ı merâhim-peymâ-yı cenâb-ı Hilâfet-penâhîlerine arz olunmak üzere Katolik mezhebi içün lüzûmu olan bazı ebniyenin inşâsına ruhsat buyurulması istid'âsını hâvî devletlü Hurşîd Paşa hazretleri bendelerine bir kıt'a arzuhâl takdîm olunmuş ve müşârun-ileyh bendeleri re'âyâ kullarının vukû' bulan istirhâmlarını

istimâ‘ ederek irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkânelerine tevfîkan îcâbının icrâsına müsâra‘at etmekde bulunmuş olmağla bu husûsda dahı irâde-i seniyye-i hazreti mülûkâneleri vechile iktizâ-yı hâlin icrâsına bezl-i mesâ‘î edecekleri me’mûl-i âcizânemiz idüğü ifâdesiyle hakk-ı nâ-müstehıkk-ı çâkerânemizde peyder-pey vukû‘a gelmekde olan ınâyât ve müsâ‘adât-ı celîle-i cenâb-ı şehinşâhîlerinin îfâ-yı farîza-i teşekkür ve mahmidetine ma‘a-ademi'l-istitâ‘a mücâseret etmiş olduğumuz meşmûl-i lihâza-i cenâb-ı Hılâfet-penâhîleri buyruldukda ol bâbda ve kâffe-i ahvâlde emr u fermân ve lutf u ihsân metbû‘-ı efham ve pâdişâh-ı ekrem ve a‘zam efendimiz hazretlerinindir.

20 Mayıs 1853, ***BOA. İ. Hâriciye 4860_1***

Yüce Padişahımız!

İdareniz altında olan ahalinin rahat ve huzuru, suçluların ise cezalandırılması hususunda gösterdiğiniz dikkat, bütün din ve mezheplerin himayesine gösterdiğiniz gayret, halkın saygı ve sevgisini kazanmanıza sebep olmuştur.

Bosna'da bulunan üç adet kilisenin müdürü ve Bosna katoliklerinin ruhani reisi olmamız hasebiyle ecdadınızın bırakmış olduğu eserlerin daha muntazam hale getirilmesi halkın saltanatınıza olan bağlılıklarını bir kat daha artıracak ve daha huzurlu olacaklardır. Zât-ı aliniz, halkınızın ibadetleri için her tarafı cami ve kiliselerle süslediniz. Hangi dinden olursa olsun bütün halk size dua etmektedir.

Bosna'da yaşayan Katolikler sizin dokuz adet kilise inşasına izin verdiğiniz ferman kendilerine ulaştığında, göz yaşları içinde size dualar etmişlerdir.

Ancak cennet-mekan Fatih Sultan Mehmed Han'ın Bosna Katolik kilise ve manastırlarına vermiş olduğu imtiyazlar her nasılsa zamanla yok olmuş idi. Sizin bu imtiyazları yeniden vermiş olmanızdan dolayı son derece müteşekkiriz.

Our Exalted Sultan!

Your efforts to ensure the security and the prosperity of the people under your rule, to punish guilty ones and to protect all religions and sects have caused you to gain the affection and the esteem of the people.

As administrators of three churches and as religious leaders of Bosnian Catholics, we say that the restoration of the historical places remaining from our ancestors will increase the loyalty of the inhabitants to your sovereignty.

Your Exalted Person has adorned the entire country with mosques and churches.

The whole nation whatever religion they might be prays for You.

The Catholics living in Bosnia prayed for you in tears when your ferman permitting to build nine churches arrived them.

However, the privileges given by Sultan Mehmed the Conqueror to the Bosnian churches and monasteries have been forgotten in the course of time.

We are very grateful to you that you have given those privileges back.

Sultan Abdülmecid Han, 20 Mayıs 1853, BOA. İ. Hâriciye 4860_4

Bosna'da üç adet manastır müdürünün yeni kiliseler inşasına izin verilmesinden dolayı Sırpça teşekkür mektubu

Letter of gratitude in Serbian written by the administrators of three monasteries concerning the permission to build new churches.

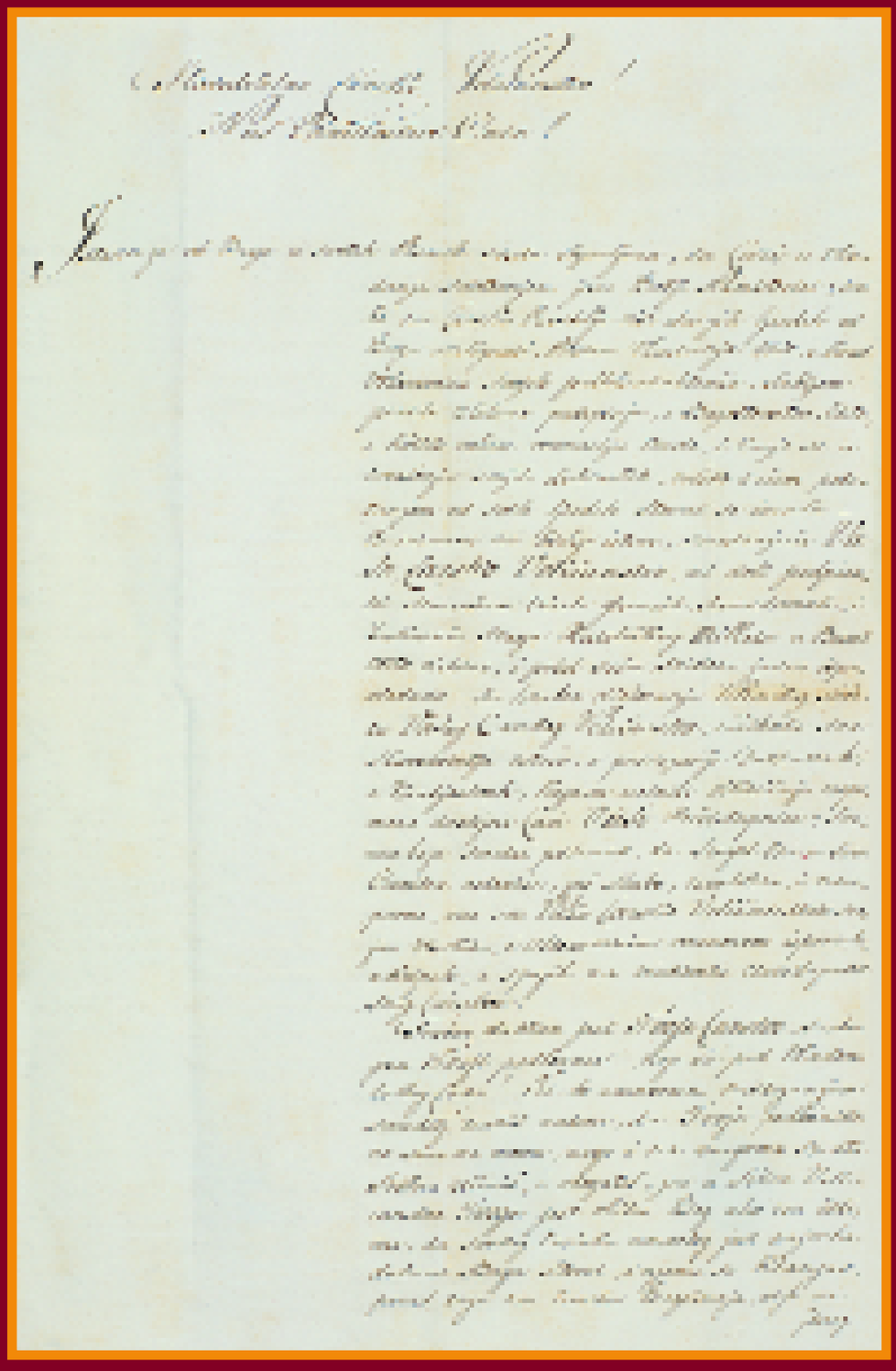

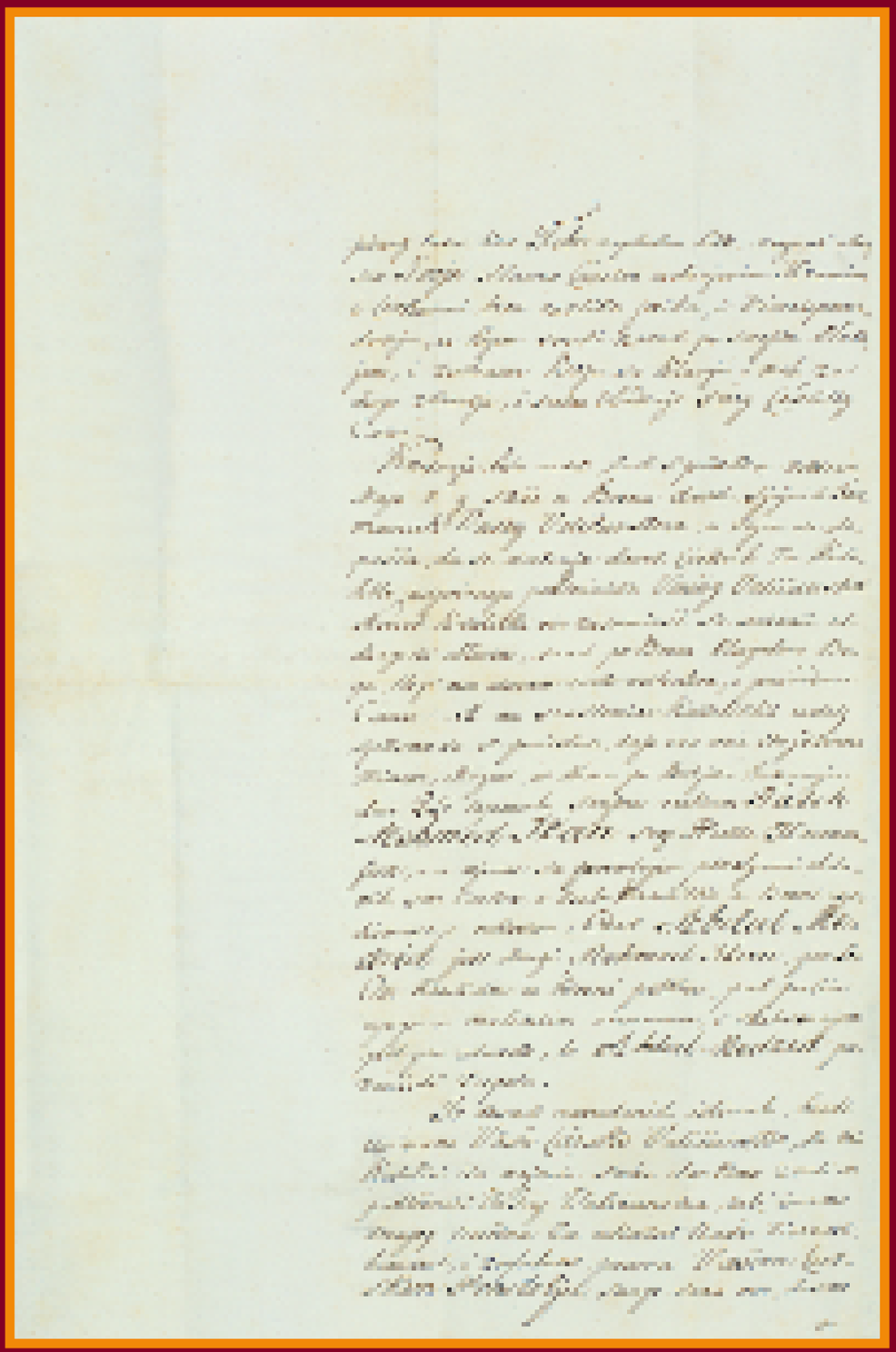

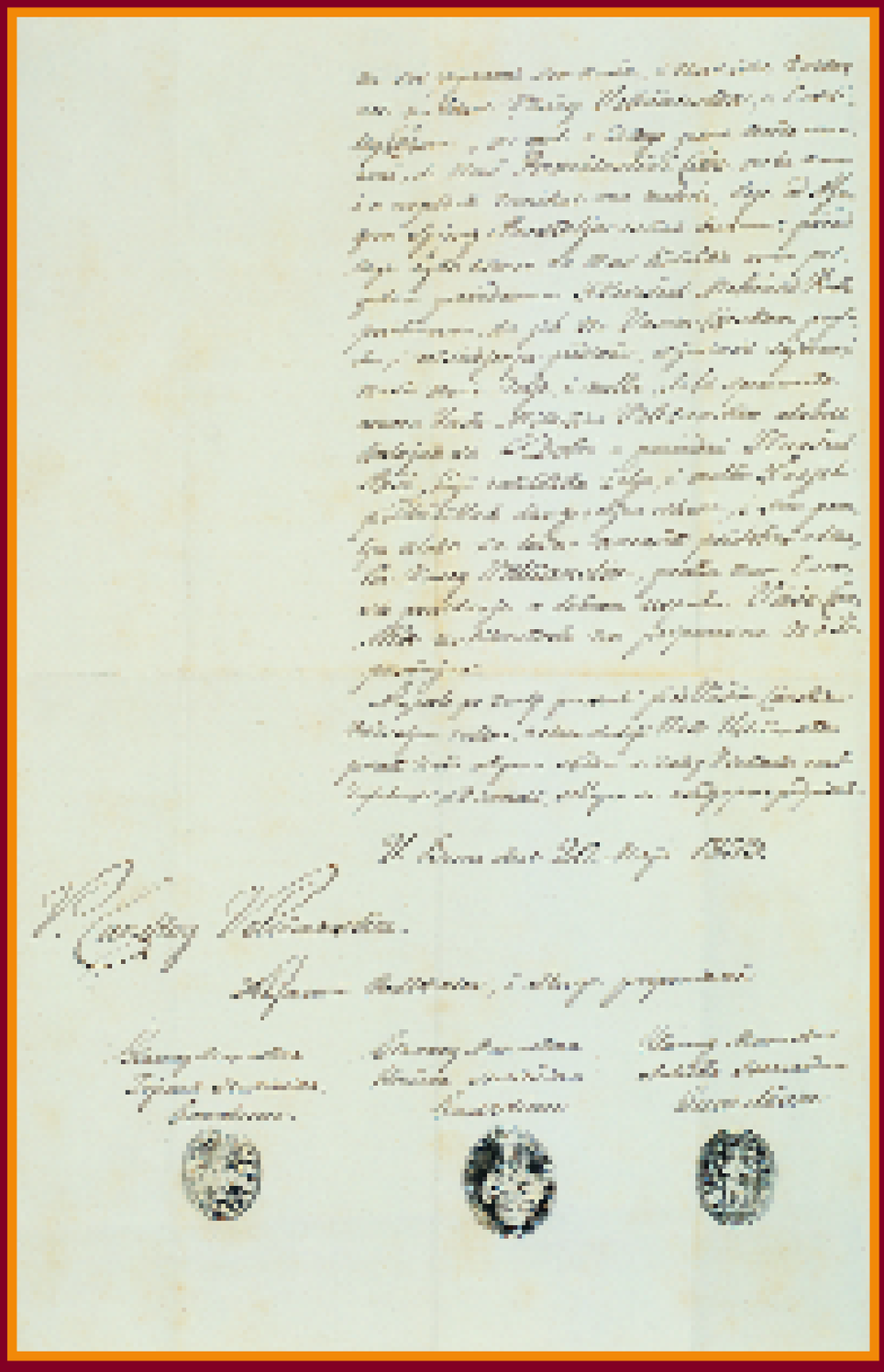

Sultan Abdülaziz Han, 2 Şubat 1872, BOA. İ. Hâriciye 15049

Bosna'nın Yenipazar şehrindeki kilise inşaatının tamamlanması için hazine tarafından yardım yapılması.

Assistance by the Ottoman Treasury to complete the construction of a church in Yenibazar, Bosnia.

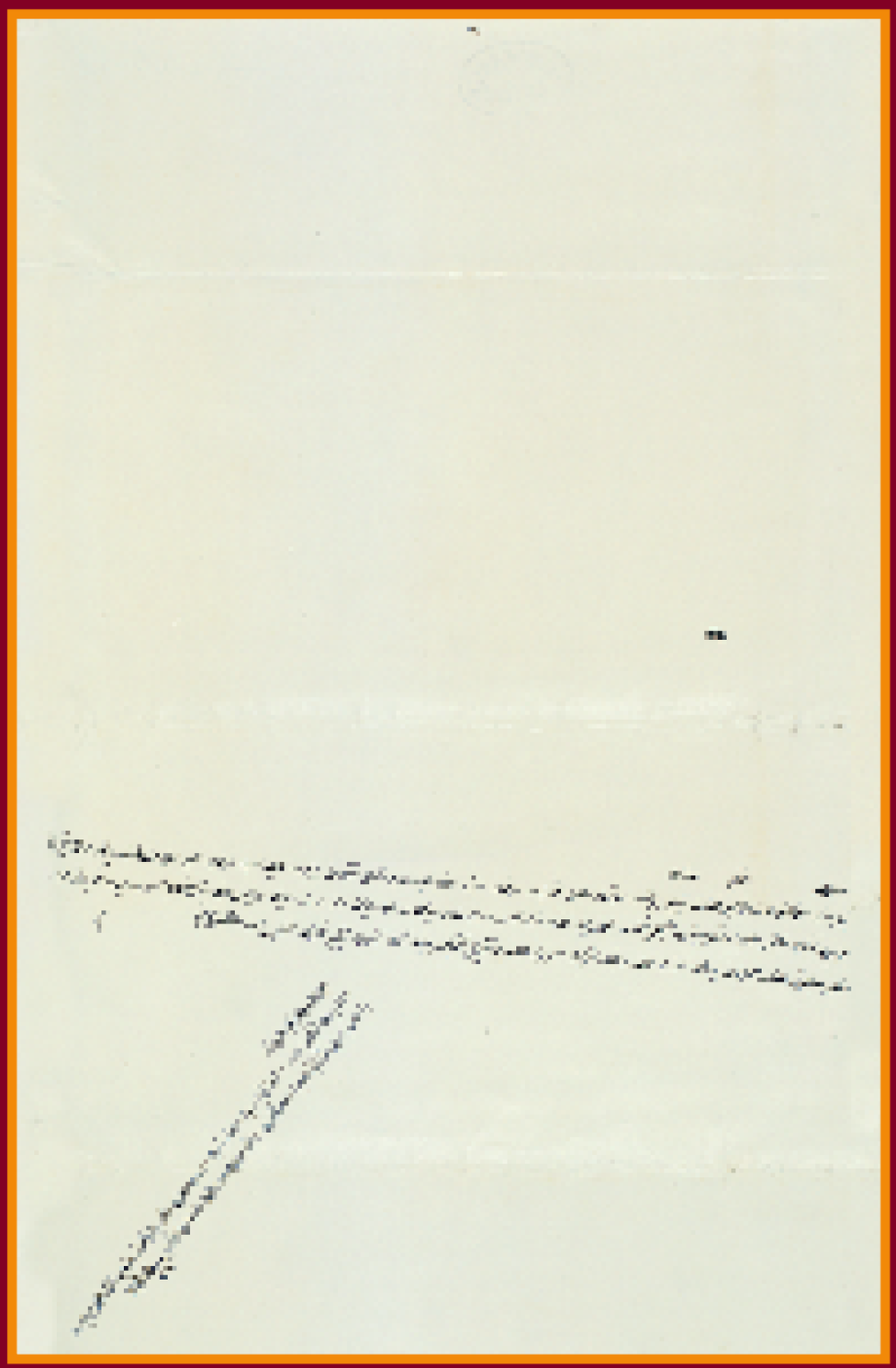

Atûfetlü efendim hazretleri

Yenipazar sancağında kâin Taşlıca kazâsına tâbi‘ Princan mevki‘inde ahâlî-i Hırıstiyan tarafından inşâ olunan kilisenin ikmâl-i noksânı içün atıyye-i seniyye olarak mahallî mal sandığından verilmiş olan akçadan dolayı teşekkürü mutazammın ahâlî-i merkûme cânibinden tanzîm kılınan mahzar ile kazâ-i mezkûr Meclis-i İdâresi'nin mazbatası gönderildiğine dâir Bosna vilâyeti vâlîsi devletlü paşa hazretlerinin vürûd eden tahrîrâtı mücerred manzûr-ı me‘âlî-mevfûr-ı cenâb-ı cihânbânî buyurulmak üzre mahzar ve mazbata-i mezbûre ile berâber arz u takdîm kılındığı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 22 Zi'lka‘de sene [1]288

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-pîrâ-yı ta‘zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrâk-ı melfûfe manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı şehinşâhî buyurularak yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân Hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Zi'l-ka‘de sene [1]288 / [2 Şubat 1872], ***BOA. İ. Hâriciye 15049***

Yenipazar'ın Taşlıca kazasına bağlı Princan mevkiinde Hırıstiyan ahali tarafından inşa olunan kilisenin noksanlarının tamamlanması için Osmanlı Devleti tarafından yapılan yardımdan dolayı halk teşekkürlerini sunmuştur.

The Christian inhabitants of Princan, a district in the kaza of Tashlica, Yenibazar, have presented their gratitude letter to the Ottoman State concerning the assistance to complete the construction of the church built by themselves.

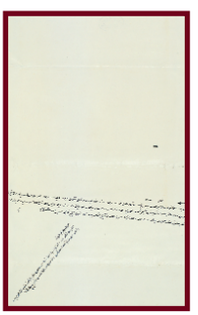

Sultan Abdülaziz Han, 1 Ekim 1871, BOA. İ. Hâriciye 15049_3

Yenipazar sancağında bulunan Taşlıca kazasına tabi Princan mevkiinde Hırıstiyan ahali tarafından inşa olunan kilisenin, noksanlarının tamamlanması için devletçe yapılan yardımdan dolayı ahalinin Sırpça teşekkür mektubu.

Letter of gratitude in Serbian written by the Christian inhabitants of Princan, a district in the kaza of Tashlica, Yenibazar, concerning the assistance by the Ottoman Treasury to complete the construction of the church built by themselves.

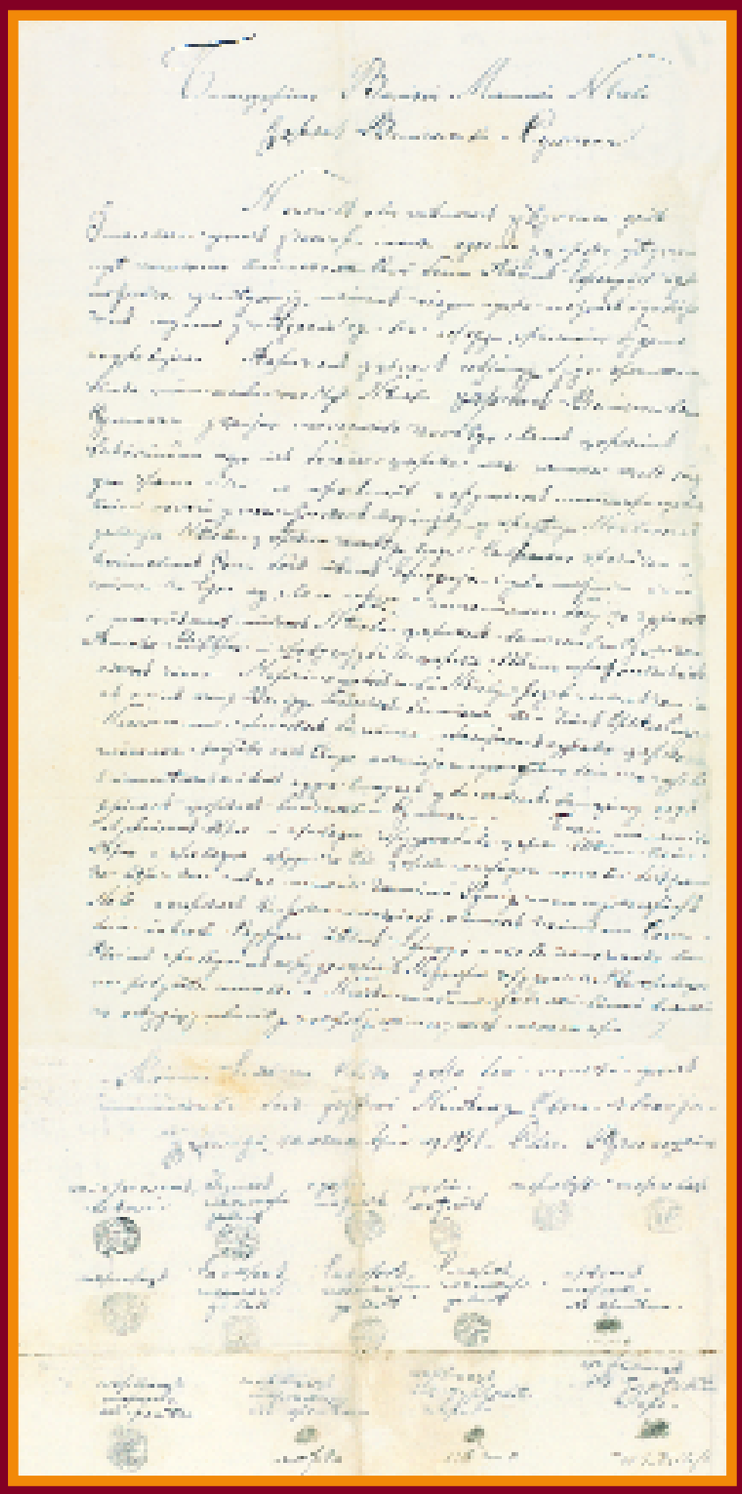

Kanuni Sultan Süleyman Han, Mayıs 1560, BOA. Mühimme Defteri 3, hüküm 1024

Semendire'de kanuna aykırı vergi toplanmasının engellenerek haksızlıkların önlenmesi.

Prevention of collecting excessive taxes illegally from the inhabitants in Semendire.

Semendire kâdîlarına hüküm ki

Livâ-i mezbûre beğleri cânibinden re'âyâya şer' u kânûn ve deftere mugâyir bazı bedâyi' ihdâs olunup alındığı bundan akdem atebe-i ulyâma arz olundukda min-ba'd re'âyâdan ve sâyirden eğer beğlerdir ve eğer ümenâ ve ummâldir ve eğer sâyir mübâşirîndir ve eğer iş erleridir, bir ferd[den] hilâf-ı şer' u kânûn ve mugâyir-i defter-i hümâyûn kimesneye nesne aldırmayasız deyü mü'ekked size hükm-i şerîfim gönderilmişdi. Hâliyâ girü ol bid'atler ref' olunmayup re'âyâdan alındığı mesmû'-ı şerîfim olmuşdur. Eyle olsa bu husûsları mukaddemâ verilen fermân-ı şerîfim üzre ref' etmeyüp memnû' olmayanları südde-i sa'âdetime arz etmediğiniz ecilden istimâ' olmuşdur.

İmdi eyyâm-ı saltanat ve hengâm-ı adâletimde re'âyâ ve berâyâ -ki vedâyi'-ı Hâlık-ı berâyâdıranlara hilâf-ı şer' u kânûn ve mugâyir-i defter-i hümâyûn zulm ü te'addî ve hayf u te'ezzî olmağa aslâ rızâ-yı şerîfim olmayup her birisi âsûde-hâl olmaları iktizâ-yı murâdımdır. Eyle olsa ihdâs olunan bid'atlerin sûreti ihrâc olunup men' u def' olunmak içün hükm-i şerîfim size irsâl olunup buyurdum ki;

Vusûl buldukda her biriniz zikr olunan hükm-i şerîfimin sûretin sicill-i mahfûza kayd eyleyüp dahı bu bâbda bizzât mukayyed olup, bu adâlet-nâme-i hümâyûnumun mefhûmun taht-ı kazânızda vâkı' olan kasâbât u nevâhî vü kurâya nidâ-yı âmm etdirüp re'âyâ ve sâyir halka umûmen bildiresin ki kemâl-i merâhim-i husrevânemden üzerlerinden bu bid'atler kendülerden ref' olduğun cümle re'âyânın ma'lûmu olup anun gibi kendülere bu makûle teklîf olundukda gelüp size bildireler siz dahı men' u def' eyleyesiz. Şöyle ki men'e kâdir olmayasız aslâ te'hîr etmeyüp emre mugâyir iş eden eğer sancakbeğleridir ve eğer ademleridir ve eğer sâyir mübâşirîndir, ismi ve resmi ile yazup südde-i sa'âdetime arz edesiz. Bir vechile hakkından geline ki sâ'irlere mûcib-i ibret vâkı' ola. Bu husûs her birinizin taht-ı kazâsında yoklanup görülse gerekdir. Şöyle ki her birinizin kâdîlığında eğer zikr olunan bid'atlerdir ve eğer onlardan gayri şer' u kânûn ve deftere mugâyir alınan bedâyi'dir, re'âyâdan ba'de'l-yevm alına, siz men' etmeyesiz ve yâhûd men'ine kâdir olmadığınızı mu'accelen yazup vukû'u üzre südde-i sa'âdetime bildirmeyesiz, sonra yoklanup görülse gerekdir, her kangınız[ın] taht-ı hükûmetinde olursa azl ile ve min-ba'd mansıb olmamak ile konulmayıp envâ'-ı ıtâb u ıkâb ile mu'âteb u mu'âkab olmanız mukarrer bilüp ana göre fermân-ı şerîfimin mefhûm-ı münîfini eğer sancakbeğleridir ve eğer ademleridir ve eğer sâyir re'âyâ ve berâyâya bir vechile nidâ ve i'lân etdiresiz ki sonra kimesnenin bilmedük ve işitmedük demeğe mecâli kalmayup re'âyâ vü berâyâ eyyâm-ı adâletimde her biri huzûr-ı hâl ve ferâğ-ı bâl ile kendü kâr [u] kisblerine meşgûl olup devâm-ı ebed-peyvendim içün duâya iştigâl göstereler ve bu hükm-i şerîfim ne gün varup ve ne vechile i'lâm olunup bedâyi' ref' olunduğun yazup bildiresiz.

Şaban sene 967 / [Mayıs 1560], ***BOA. Mühimme Defteri 3, hüküm 1024***

Semendire kadılarına hüküm ki:

Bundan önce halktan kanuna aykırı vergi alındığı bana arz olundu. “Bundan sonra halktan her kim olursa olsun, hangi makam sahibi olursa olsun, kanuna aykırı bir nesne dahi aldırtmayın” şeklinde hüküm gönderilmişti. Siz bu uygulamalara son vermediğiniz gibi, bu gibi olayları tarafıma bildirmediğinizi de duydum. Bu hükmüm size ulaştığında hemen sicil defterine kaydedin ve uygulamaya koyun. Şayet haksızlıkları önlemeye kadir olamazsanız, haksızlığı yapan sancak beyi dahi olsa bana bildirin. Bundan böyle sakın ola ki ben buna kadir olamadım demeyin, bilesiniz ki azlolunmakla kalmazsınız. Bu hükmü öyle ilan edin ki hiç bir kimse duymadık, bilmiyorduk, diyemesin.

Decree to the kadis of Semendire:

It has been reported me that excessive taxes were collected from the inhabitants illegally before.

A decree was sent to you not let anybody, whoever they might be, collect excessive taxes from the people illegally and take anything

I have heard that you did not prevent these disorders and also did not report me.

When my decree arrives you, register it on the registerbook and carry it out.

If you could not prevent the disorders, report me those who do not obey my decree even if sanjakbeg is.

After this time, do not say that you could not prevent and you did not know.

Otherwise, the least you can expect will be dismissal.

Announce my decree so that nobody can say that he or she does not hear and know.

Kanuni Sultan Süleyman Han, 16 Ağustos 1560, BOA. Mühimme Defteri 3, hüküm 1445